

บทความวิจัย

**การมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลาม
ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี**

นุรุดดีน อาดำ*

นิเลาะ แวอุเซ็ง**

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน 57 คน และครูผู้สอน 351 คน รวมทั้งสิ้น 408 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย วิธีการจับฉลากแบบไม่ใส่กลับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 3 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที่ค่าเอฟ และทดสอบรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ

ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานีโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เฉพาะตัวแปรประสิทธิภาพการทำงาน ส่วนตัวแปรตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และขนาดโรงเรียน พบว่า ไม่แตกต่างกัน
3. ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา ได้แก่ ควรนำหลักการมีส่วนร่วมในการทำงานแบบญามาอะฮ์มาใช้ในการดำเนินงานกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา และนำหลักอูคูวะฮ์มาใช้ในการตรวจสอบการดำเนินงานเนื่องจากการเป็นพี่น้องกันเป็นหัวใจหลักสำหรับการทำงานในองค์กร

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลาม

* นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

** ดร. (การบริหารการศึกษา) ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำสาขาวิชาครุศาสตรอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

RESEARCH

***Participation in Islamic Education Quality Assurance Process
In Islamic Private School in Pattani Province***Nurudin Adam^{*}Niloh Wae-u-seng^{**}**Abstract**

The objective of the research were 1) to study the level of the Participation In Islamic Education Quality Assurance Process In Islamic Private School in Pattani Province 2) compare the level of the Participation In Islamic Education Quality Assurance Process In Islamic Private School in Pattani Province 3) Collect some suggestions in developing the Participation In Islamic Education Quality Assurance Process In Islamic Private School in Pattani Province. The samples consisted of 57 managers and 351 teachers of this type of the schools, totally 408 persons. The samples were selected by using Krejcie and Morgan's table in specifying the size, simple random and drawing lost without putting back. 3 informant wears purposely selected for interview. The statistics used in analysis were based on frequency, percentage, arithmetic, mean, standard deviation, t-test and F-test

The Result

1. The Participation In Islamic Islamic Education Quality Assurance Process In Islamic Private School in Pattani Province in general and each category is in the level of "very good"
2. The comparative analysis showed that the participation was significantly different at the .05 level in the variable of experience in working, but not different in the variable of work position, qualification and school sizes.
3. There are some suggestions in developing the participation the co-operative group should be used in educational quality assurance process and the brotherhood should be used in monitoring the working because it is the main heart of working in the organization

Keywords: Participation, Islamic Education Quality Assurance Process

^{*} Graduate Student, Department of Education in Islamic Educational Administration and Management, Prince of Songkla University

^{**} Asst. Prof. Ph.D. (in Education-Educational Administration) Department of Education in Islamic Educational Administration and Management, Prince of Songkla University

บทนำ

การดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยองค์ประกอบสำคัญ “การมีส่วนร่วม” เพราะการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญในการบริหาร ส่งผลให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาก็เช่นเดียวกันจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากบุคลากรทุกฝ่ายในการดำเนินงานของสถานศึกษา นอกจากนี้ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา สร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้ปกครอง ชุมชน และเป็นที่ยอมรับของสังคม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 จึงกำหนดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ในหมวด 6 ตั้งแต่มาตรา 47 ถึงมาตรา 50 โดยให้มีการนำระบบการประกันคุณภาพไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษา โดยระบบการประกันคุณภาพมีสองลักษณะ คือ การประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก ทั้งนี้การประกันคุณภาพภายในให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของระบบการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก ซึ่งจะมีการประเมินคุณภาพจากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา หรือองค์กรประเมินภายนอกอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี

ปัจจุบันการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนแต่ละสังกัดมีสภาพการดำเนินการที่แตกต่างกัน (จารุวัจน์ สองเมือง และคณะ, 2552 : 20) ดังที่ ผ่องศรี วาณิชยศุภวงศ์ และวาสนา แสงงาม (2546 : บทคัดย่อ) ซึ่งได้วิจัยการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดปัตตานี โดยวิธีการวิจัยภาพอนาคตชาติพันธุ์ นำเสนอผลการวิจัยสรุปได้ว่า แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาระดับขั้นพื้นฐานในจังหวัดปัตตานี มีแนวทางคล้ายคลึงกัน แต่มีการปฏิบัติต่างกันตามกรมต้นสังกัด สถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จะได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากองค์กรภายนอก สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติจากหน่วยงานระดับเหนือขึ้นไป และสถานศึกษาสังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจากกรมต้นสังกัดเท่านั้น ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวทำให้การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างไปด้วย

และจากการศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการในเขตพื้นที่การศึกษาสำหรับห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ของ สุวิมล เขียวแก้ว และคณะ (2545 : บทคัดย่อ) ได้นำเสนอผลการวิจัยในส่วนของการประกันคุณภาพไว้ว่า งานประกันคุณภาพการศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาจะต้องทำหน้าที่เป็นหน่วยประเมินภายนอกของสถานศึกษา และทำหน้าที่ประเมินภายในของเขตพื้นที่การศึกษาด้วย โดยจัดให้มีคณะกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีบทบาทหน้าที่คือการกำหนดนโยบายด้านประกันคุณภาพของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา กำหนดมาตรฐานตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รวมทั้งคำนึงถึงความเหมาะสมของเขตพื้นที่การศึกษา และมีหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ ประชุม อบรมให้บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการประกันคุณภาพการศึกษา

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาข้างต้นมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ทางด้านการประกันคุณภาพ ดังผลการวิจัยของมุฮัมมัดฮิลมี อุซัน(2549 : บทคัดย่อ) ที่ได้วิจัยการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งพบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาโดยปัญหาที่พบมากที่สุดเป็นปัญหาเดียวกัน คือ ภาระงานของผู้บริหาร ครู บุคลากรมีมาก

จนไม่สามารถปฏิบัติงานทุกงานที่ได้รับมอบหมายได้ดี ปัญหาที่พบรองลงมา คือ ผู้บริหาร ครู บุคลากรไม่เข้าใจการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่างๆ สำหรับการประเมินภายนอก มีความรู้ความสามารถไม่เพียงพอต่องานที่ได้รับมอบหมายไม่เพียงพอต่อการพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนด และการชี้แจงการให้ความรู้เรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาจากแหล่งต่างๆ ไม่ตรงกัน ทำให้สถานศึกษาสับสน

จากสภาพปัญหาข้างต้น โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นสถาบันการศึกษาที่จำเป็นต้องดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาตามข้อกำหนดของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติด้วยเช่นกัน ในขณะเดียวกันบุคลากรในโรงเรียนขาดความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการสร้างคุณภาพของการจัดการศึกษาของโรงเรียน ประกอบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาที่ได้รับรู้ถึงความแตกต่างในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญและประโยชน์ ทำให้ทราบระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานีเป็นอย่างไร เพื่อจะได้เป็นข้อมูลประกอบการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามให้บรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

1. การดำเนินการวิจัย

แบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 ขั้นตอน โดยขั้นตอนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา และขั้นตอนที่ 2 เป็นการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา อายุการทำงาน และขนาดโรงเรียน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานีโดยใช้หลักการทำงานแบบญามาอะฮ์ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านซุรอ 2) ด้านอามัล 3) ด้านมุฮาซาบะฮ์ และ 4) ด้านอิสลาฮ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วมด้านชุมชน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการประชุมกำหนดการเผยแพร่ผลประเมินคุณภาพวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยของมาตรฐาน และตัวบ่งชี้เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข จัดทำ/ปรับปรุง แผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา แผนปฏิบัติประจำปี กำหนดโครงสร้างการบริหารงานอย่างเป็นระบบ กำหนดแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน กำหนดการตรวจสอบนิเทศ ติดตาม วิธีการประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน กำหนดการประชุมบุคลากร

การมีส่วนร่วมด้านอามัล หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพการศึกษา การดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ กิจกรรมที่วางไว้ให้สำเร็จเรียบร้อยมีประสิทธิภาพ มีการนิเทศติดตาม เปิดโอกาสให้บุคคลทั้งในและนอกสถานศึกษาร่วมกันจัดการเรียนการสอน นำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการแก้ปัญหา นำสิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงานการจัดการศึกษา จัดให้บุคลากรได้รับการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน

การมีส่วนร่วมด้านมุฮาซาบะฮ์ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตรวจสอบ รวบรวมข้อมูล การดำเนินงานด้วยวิธีที่หลากหลาย มีการพัฒนาเครื่องมือในการตรวจสอบให้เป็นที่ยอมรับ มีการประเมินตนเอง วิเคราะห์ข้อมูล ประเมินผลและสรุปผลของการตรวจสอบการดำเนินงาน

การมีส่วนร่วมด้านอิสลาฮ์ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการนำผลการดำเนินงานตามโครงการกิจกรรมต่างๆ และการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จัดตั้งและปรับปรุงโครงการในแผนปฏิบัติการประจำปี รายงานผลการประเมินให้สาธารณชนทราบ ร่วมกันวางแผนปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี จำนวน 65 คน และครูผู้สอน 4,426 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี จำแนกเป็นผู้บริหาร 57 คน และครูผู้สอน 351 คน รวมทั้งสิ้น 408 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากแบบไม่ใส่กลับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเฉพาะ จำนวน 3 คน โดยคัดเลือกผู้อำนวยการที่มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป มีประสบการณ์ในการทำงานในตำแหน่งผู้บริหารไม่ต่ำกว่า 10 ปี และปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนได้รับการรับรองคุณภาพโดย สมศ.ในการประเมินรอบที่ 2

2. เครื่องมือการวิจัย

รูปแบบของเครื่องมือ

เครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยได้ดัดแปลงและพัฒนาข้อถามคำถามมาจากงานวิจัย ของ ชาติชาย พิมพิไสย (2543) ช่อ สันธณพิพัฒน์ (2547) มานพ วรรณสาร (2549) วราภรณ์ วงศ์ใหญ่ (2540) ศรีเพ็ญ ปรุเขตร์ (2546) สุดใจ ศรีโนบ้าน (2548) และอาทร คะโยธา (2548)

แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) เพื่อสอบถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี 4 ด้าน จำนวน 35 ข้อ และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) สำหรับให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะการพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี และแบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) และทดสอบรายคู่โดยวิธีของ Scheffe's Method

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี สรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

5.1.1 เพื่อศึกษาระดับระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี

ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.72$, $SD=.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านอามัล ($\bar{X}=3.80$, $SD=.35$) รองลงมาด้านอิสลาฮ ($\bar{X}=3.73$, $SD=.54$) ด้านซุรฮ ($\bar{X}=3.72$, $SD=.58$) และด้านมุฮาซาบะฮ์ ($\bar{X}=3.62$, $SD=.41$) เมื่อพิจารณารายข้อในแต่ละด้าน พบว่า

1) ด้านซุรฮ ระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี พบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ คือ ข้อ 7 มีส่วนร่วมซุรฮกำหนดการเผยแพร่ผลการประเมินคุณภาพการศึกษา ($\bar{X}=3.49$, $SD=.72$) และข้อ 9 มีส่วนร่วมซุรฮกำหนดแนวทางการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน ($\bar{X}=3.12$, $SD=1.05$) ส่วนข้ออื่นๆอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่ค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 4 มีส่วนร่วมซุรฮกำหนดแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ($\bar{X}=4.13$, $SD=.64$) รองลงมาข้อ 3 มีส่วนร่วมซุรฮจัดทำแผนปฏิบัติประจำปี ($\bar{X}=4.06$, $SD=.71$) และข้อ 6 ร่วมมีส่วนร่วมซุรฮวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยของมาตรฐานและตัวบ่งชี้เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข ($\bar{X}=3.90$, $SD=.79$)

2) ด้านอามัล ระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี พบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับปานกลาง 1 ข้อ คือ ข้อ 14 เปิดโอกาสให้บุคคลภายในสถานศึกษาร่วมกันจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}=3.41$, $SD=.96$) ส่วนข้ออื่นๆอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่ค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 11 ร่วมดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ กิจกรรมที่วางไว้ด้วยความซื่อสัตย์ (บริสุทธิ์ใจ) ($\bar{X}=4.28$, $SD=2.08$) รองลงมาข้อ 20 ประสานงานกับหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายอย่างมีอามานะฮ์ ($\bar{X}=4.19$, $SD=.68$) และข้อ 12 ร่วมตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพการศึกษาด้วยวิธีการอูคูวะฮ์ ($\bar{X}=3.96$, $SD=.65$)

3) **ด้านมนุษยาสาปะฮุ** ระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี พบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ คือ ข้อ 24 มีส่วนร่วมในการพัฒนาเครื่องมือในการตรวจสอบผลการดำเนินงานด้วยความซื่อสัตย์ ($\bar{X}=3.49$, $SD=.51$) และข้อ 29 มีส่วนร่วมในการสรุปรายงานผลการดำเนินงาน ($\bar{X}=3.48$, $SD=.51$) ส่วนข้ออื่นๆอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่ค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 21 มีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลการดำเนินงาน ($\bar{X}=3.79$, $SD=.92$) รองลงมาข้อ 28 มีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นระบบและต่อเนื่อง (อิสติกอมะฮุ) ($\bar{X}=3.76$, $SD=.57$) และข้อ 25 มีส่วนร่วมและมีอำนาจในการรวบรวมข้อมูลการดำเนินงาน ($\bar{X}=3.74$, $SD=.68$)

4) **ด้านอิสลามฮุ** ระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี พบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับปานกลาง 1 ข้อ คือ ข้อ 35 มีส่วนร่วมในการร่วมวางแผนปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา ($\bar{X}=3.49$, $SD=.51$) ส่วนข้ออื่นๆอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่ค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 31 มีส่วนร่วมในการติดตามผล รับข้อมูลย้อนกลับและนำผลไปเป็นข้อมูลปรับปรุงแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ($\bar{X}=4.19$, $SD=.68$) รองลงมาข้อ 32 มีส่วนร่วมในการนำผลการดำเนินงานตามโครงการ กิจกรรมต่างๆมาปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}=3.79$, $SD=.92$) และข้อ 33 มีส่วนร่วมในการจัดทำ/ปรับปรุงโครงการในแผนปฏิบัติการประจำปี ($\bar{X}=3.63$, $SD=.71$)

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี

2.1 **ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบตามตัวแปรตำแหน่ง** พบว่า ในภาพรวมทั้งตำแหน่งผู้บริหารและครูอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.72$, $SD=.46$ และ $\bar{X}=3.72$, $SD=.42$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นเดียวกัน

2.2 **ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบตามตัวแปรวุฒิการศึกษา** พบว่า ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาความแตกต่างกันของระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานีตัวแปรวุฒิการศึกษาต่างกัน พบว่าทุกด้านไม่แตกต่างกัน

2.3 **ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบตามตัวแปรประสบการณ์** พบว่า ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาความแตกต่างกันของระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี ตามตัวแปรประสบการณ์การทำงานต่างกัน พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน และเมื่อทดสอบความแตกต่างกันด้วยวิธีของเชฟเฟ (Sheffe) พบว่า คู่ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ประสบการณ์การทำงาน 1 – 5 ปี กับ 6 – 10 ปี และ 1 – 5 ปี กับ 11 ปีขึ้นไป

2.4 **ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบตามตัวแปรขนาดโรงเรียน** พบว่า ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาความแตกต่างกันของระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี ตามตัวแปรขนาดโรงเรียนต่างกัน พบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี

ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานีจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ (ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ได้แก่ นายแวดาโอ๊ะ แวดือระ, นายวดิน สาเมาะ และนายนิฮาริส แวดาโอ๊ะ, 2556 : สัมภาษณ์) ซึ่งสรุปข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาได้ดังนี้

3.1 ด้านครู มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา ได้แก่ 1) การประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันถือว่าเป็นเงื่อนไขของการดำเนินกิจกรรมตามหลักการอิสลาม ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกขั้นตอนของการทำงาน และเกิดขึ้นได้ในหลากหลายลักษณะ แต่ทั้งนี้จะต้องไม่ขัดกับกฎข้อบังคับที่ไม่สามารถแก้ไขได้ หรือเป็นประเด็นซึ่งขัดแย้งกับหลักการศาสนา 2) ผู้บริหารโรงเรียนควรหาผู้เชี่ยวชาญอิสลามมาอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับกระบวนการชอโรฮ์อิสลามที่แท้จริง เพื่อจะได้นำหลักการดังกล่าวมาประยุกต์ใช้เป็นแนวปฏิบัติอย่างถูกต้องต่อไป 3) ควรนำหลักการมีส่วนร่วมแบบญามาอะฮ์มาใช้ โดยส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) ควรให้มีการประชุมระหว่างผู้บริหารและครูในโรงเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลใหม่ๆซึ่งกันและกัน เพราะในอัลกุรอานและอัลหะดีษได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ชัดเจน นอกจากนี้สุภาฮิตอาหรับยังกล่าวว่า "أول الحزم المشورة" ความว่า "เบื้องแรกของการตัดสินใจก็คือการปรึกษาหารือ" และ 4) ในกระบวนการของสถานศึกษา ควรเชิญทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมและร่วมตัดสินใจ (Decision-Making) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง

3.2 ด้านอามัล มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา ได้แก่ 1) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ดังนั้น การดำเนินงานด้านอามัลถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติศาสนกิจ ด้วยเหตุนี้ การปฏิบัติงานต่างๆในทุกด้านจะต้องนำหลักคำสอนของศาสนามาเป็นกรอบในการทำงาน รวมถึงในการบริหารจัดการองค์กร 2) หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมด้านอามัลคือ ทำทุกวันและทำทุกคน ดังสุภาฮิตจีนที่ว่า "ทำวันละนิดดีกว่าคิดที่จะทำ" และสอดคล้องกับวจนะที่กล่าวว่า "أحب الأعمال إلى الله أدومها وإن قل" 3) การปฏิบัติในหลักการทำงานต้องมีต้นแบบ และต้นแบบที่ดีในการทำงานคือแบบอย่างของท่านศาสดาและบรรดาศอฮาบะฮ์ 4) ควรมีการกำหนดหลักการ ปรัชญา และวิสัยทัศน์ร่วมกันเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกัน 5) ควรส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 6) ควรเชิญบุคลากรภายนอกมาให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และ 7) ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศในการปฏิบัติงาน

3.3 ด้านมุฮาซาบะฮ์ มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา ได้แก่ 1) ควรนำหลักการญุอะฮ์มาใช้ในด้านมุฮาซาบะฮ์ เนื่องจากการเป็นพี่น้องกันเป็นหัวใจหลักสำหรับการทำงานในองค์กร และรูปลักษณ์ภายนอกของการดำเนินงานจะต้องสอดคล้องกับแบบอย่างหรือแนวทางที่ได้ทำเป็นแบบอย่างไว้ 2) ผู้บริหาร ครู และบุคลากรในโรงเรียนควรเปิดใจให้กว้าง กล่าวพูดความจริง 3) การมุฮาซาบะฮ์ที่ดีคือ การแนะนำในเชิงการให้กำลังใจในการทำงานต่อไป 4) ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินและตรวจสอบภายในโรงเรียน เพื่อเป็นกระจกเงาส่องถึงความผิดพลาดในการทำงาน และจะทำให้คณะทำงานได้ทราบว่าการปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยกำหนดความถี่ของการตรวจสอบตามความเหมาะสม ที่สำคัญต้องขยันประเมินตนเอง ดังคำที่กล่าวว่า "حاسبو أنفسكم قبل أن تحاسبوا" 5) ควรมีการนิเทศติดตามเพื่อทบทวนการทำงาน

6) ควรมีการตรวจสอบจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และ 7) ควรกำหนดรูปแบบของเครื่องมือที่จะใช้ในการมุสา
สาบะฮ์ที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของบุคลากร

3.4 ด้านอิสลาม มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา ได้แก่ 1) เพื่อความสำเร็จของการสร้างคุณภาพการ
จัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่แท้จริง จำเป็นต้องทำการทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมาว่า
สอดคล้องกับคุณภาพตามแนวทางของอิสลามหรือไม่ 2) ควรนำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงานทั้งสามด้านมาเป็น
ข้อมูลสารสนเทศ และเอาปัญหาต่างๆที่พบมาเป็นข้อมูล เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
โดยจะต้องมีการนำข้อมูลมาใช้อย่างชาญฉลาด (Data wise) สามารถบริหารจัดการความรู้ (Knowledge
Management) และสามารถใช้ประโยชน์จากผลการประเมิน (Evaluation Utilization) ดังคำกล่าวที่ว่า “No problem no
progress/ไม่มีปัญหาไม่มีการพัฒนา” 3) โรงเรียนควรปรับปรุงและพัฒนาการประกันคุณภาพในเรื่องการกำหนด
ยุทธศาสตร์ การทำแผนพัฒนา การจัดทำโครงการพัฒนา 4) ควรมีการประเมินแผนพัฒนาโดยบุคลากรภายใน
โรงเรียนเป็นรายปี 5) ควรมีการสรุปข้อมูลให้เป็นสารสนเทศ เพื่อรายงานให้สาธารณชนทราบ และ 6) ควรใช้
เทคโนโลยีในการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ ตลอดจนการเผยแพร่ข้อมูลต่างๆ

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอน
ศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี มีประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา
อิสลามในจังหวัดปัตตานี พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของชาติชาย พิมพิ
ไสย (2543) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ การปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา
พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสุดใจ ศรีโนบ้าน (2548) เรื่อง
กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1
พบว่า ระดับกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของนันทรัตน์ เอี่ยมวรชัย
(2547) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการประเมินผลภายในสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทมมหานคร เขต 2 พบว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินที่มีส่วน
ร่วม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของอาทร คะโยธา (2548) ได้วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนา
คุณภาพการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่ามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และกระบวนการบริหาร
เพื่อพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน (PDCA) ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 8(2) ได้
กำหนดให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายที่จะให้บุคลากรทุกฝ่ายได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการ
กระบวนการดำเนินงานต่างๆของสถานศึกษาโดยมีเป้าหมายเพื่อให้สถานศึกษามีคุณภาพ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ยังได้กำหนดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ในหมวด 6 ตั้งแต่มาตรา 47 ถึง
มาตรา 50 โดยให้มีการนำระบบการประกันคุณภาพไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษา ประกอบกับ
โรงเรียนได้มีการวางกรอบระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้มี

ประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายในโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน ทั้งการมีส่วนร่วมในด้านการชูรอ ด้านอาหมัล ด้านมุฮาซาบะฮ์ และด้านอิสลาฮ์ ซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าวมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่ง คือผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมเกิดความภาคภูมิใจ ที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานอย่างเป็นญามาอะฮ์ มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน (ตะอูลีม) นำผลจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปปฏิบัติด้วยวิธีการหรือแนวทางของอิสลามด้วยความเพียรพยายามอดทน (ศอบร์) มีความสัจจริง (อามานะฮ์) ปฏิบัติด้วยความบริสุทธิ์ใจ (อิคลาศ) มีการมอบหมายการงานต่ออัลลอฮ์ (ตะวักกัล) และมีเป้าหมายสูงสุดคือ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (อิสติกอมาะฮ์) ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาจึงทำให้โรงเรียนมีการดำเนินงานเกี่ยวกับกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นสิ่งที่น่ายินดีอย่างยิ่ง เพราะเป็นการสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่า โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานีสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และเป็นที่ยอมรับของสังคม สอดคล้องกับหลักการอิสลามที่ได้สนับสนุนให้มุสลิมตั้งใจปฏิบัติงานให้มีคุณภาพมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ดังที่ท่านศาสดามุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่าไว้ว่าความว่า “อัลลอฮ์จะพึงพอใจเมื่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดในหมู่พวกเจ้า ซึ่งเมื่อเขาลงมือทำงานแล้ว เขาจะทำอย่างดีที่สุด” (รายงานโดย อัล-บัยฮากี)

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี ตามตัวแปรตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และขนาดโรงเรียน พบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารและครูผู้สอนที่ตอบแบบสอบถามแม้ว่าจะมีตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และปฏิบัติงานในขนาดโรงเรียนต่างกัน แต่ทุกคนมีส่วนร่วมและมีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในลักษณะที่คล้ายคลึงกันหรือในสภาพที่เหมือนกัน นอกจากนี้ยังเป็นเพราะต่างมีความตระหนักว่า เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบที่ต้องกระทำร่วมกัน หากละเลยไม่ปฏิบัติจะต้องถูกสอบสวน ดังอัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ تَحْمِلَهَا
وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

ความว่า : “แท้จริงเราได้เสนออะมานะฮ์ (หน้าที่และความรับผิดชอบต่างๆ) แก่ชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดิน และแก่ขุนเขา แต่พวกมันปฏิเสธ จะแบกรับมันและ ขยาดกลัวต่อมัน และมนุษย์ได้แบกรับมัน เพราะว่ามนุษย์เป็นผู้อธรรมโง่เขลาอย่างยิ่งนัก”

(อัล-อะหฺซาบ : 72)

และสอดคล้องกับท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

((أَدِ الْأَمَانَةَ إِلَى مَنِ اتَّمَكَ ، وَلَا تَخُنْ مَنْ خَانَكَ))

ความว่า “ท่านพึงต้องซื่อสัตย์รับผิดชอบต่อผู้ที่ให้ความไว้วางใจต่อท่าน และอย่าบิดพลิ้วแม้กับผู้ที่เคยบิดพลิ้วต่อท่านก็ตาม”

(บันทึกโดยติรมิซีย : 1264)

ส่วนผลการเปรียบเทียบตามตัวแปรประสบการณ์ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ และอายุการทำงาน ตลอดจนการได้รับข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง หรืออาจมีอยู่ในระดับหนึ่งเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับอัลลอฮ์ผู้ตรัสถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลว่า

وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ

ความว่า : “และได้ทรงเทิดบางคนของพวกเจ้าเหนือกว่าอีกบางคนหลายชั้นเพื่อที่พระองค์จะทรงทดสอบพวกเจ้าในสิ่งที่พระองค์ได้ทรงประทานแก่พวกเจ้า”

(อัลอันอาม : 165)

และสอดคล้องกับ พิลิฐุ พิษณานนท์ (2530: 21) ที่กล่าวว่า มนุษย์แต่ละคนมีความสามารถ ความฉลาด เจตคติ หรือสิ่งแวดล้อมรอบตัวแตกต่างกันไม่ว่ามากหรือน้อย จะทำให้มนุษย์มีความคิด และการปฏิบัติงานแตกต่างกันออกไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ ดังนี้

1) จากผลการวิจัยระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี โดยภาพรวมแม้ว่าจะอยู่ในระดับมาก แต่ทางโรงเรียนควรมีการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอให้ทางโรงเรียนมีดำเนินการประกันคุณภาพในโรงเรียนให้สม่ำเสมอและต่อเนื่อง เนื่องจากระบบการประกันคุณภาพการศึกษามีความสอดคล้องกับหลักการรักษาความดีอย่างสม่ำเสมอหรืออิสติกอมะฮฺ และการที่เราจะรักษากิจการงานของเราให้อิสติกอมะฮฺได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยหลักการตรวจสอบตนเองที่เรียกว่ามุฮาซาบะฮฺ แล้วนำผลการตรวจสอบที่ได้รับไปพัฒนาปรับปรุง โดยใช้หลักการขัดเกลาตนเองหรือที่เรียกว่าอิศละฮฺนัฟซิก แล้วนำมากำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาตนเองให้ได้ผล โดยผ่านกระบวนการวางแผนที่ดี และกระบวนการการวางแผนที่ดีต้องเป็นการวางแผนร่วมกันโดยใช้หลักการปรึกษาหารือหรือที่เรียกว่าชูรอ หลังจากนั้นก็นำผลหรือแผนที่ได้จากการปรึกษาหารือไปดำเนินการปฏิบัติให้เป็นจริงโดยใช้หลักการทำความดีหรือที่เรียกว่าอามัลซอลิฮฺ โดยคำนึงเสมอว่าแผนการที่กำหนดไว้จะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของอัลลอฮ์หรือการมอบหมายต่อพระองค์

2) จากผลการวิจัยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านชูรอ อยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ คือ มีส่วนร่วมชูรอ กำหนดการเผยแพร่ผลการประเมินคุณภาพการศึกษา และมีส่วนร่วมชูรอกำหนดแนวทางการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน ด้านอามัล อยู่ในระดับปานกลาง 1 ข้อ คือ เปิดโอกาสให้บุคคลภายในสถานศึกษาร่วมกันจัดการเรียนการสอน ด้านมุฮาซาบะฮฺ อยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ คือ มีส่วนร่วมในการพัฒนาเครื่องมือในการตรวจสอบผลการดำเนินงาน และมีส่วนร่วมในการสรุปรายงานผลการดำเนินงาน และด้านอิสลาฮฺอยู่ในระดับปานกลาง 1 ข้อ คือ มีส่วนร่วมในการร่วมวางแผนปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา ดังนั้น เพื่อยกระดับให้การดำเนินงานกระบวนการประกันคุณภาพแบบมีส่วนร่วมตามรูปแบบอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี ในแต่ละด้านดังกล่าว ใน

ขั้นตอนการดำเนินงานผู้บริหารโรงเรียนควรนำหลักการหรือขั้นตอนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนตามรูปแบบอิสลาม โดยก่อนเริ่มต้นการดำเนินงานให้มีการตระอาฟ (การทำความรู้จักซึ่งกันและกัน) เพราะการตระอาฟจะก่อให้เกิดตะอาลุฟ (ความสนิทสนมต่อกัน) จากนั้นตะฟาฮุม (ความเข้าใจซึ่งกันและกัน) จะตามมา ตลอดจนมีการรียาเยฮฺ (การเอาใจใส่ดูแลซึ่งกันและกัน) ตะอาวุน (การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน) และสุดท้ายนำมาซึ่งตะนาฮฺ (การสนับสนุนช่วยเหลือให้พี่น้องมีชัยชนะ)

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

- 1) ควรวิจัยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพื่อจะได้ข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์กับโรงเรียน
- 2) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
- 3) ควรศึกษาแนวทางการปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบของการมีส่วนร่วมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

บรรณานุกรม

- กรมสามัญศึกษา. 2542. **เอกสารชุดประกันคุณภาพการศึกษา กรมสามัญศึกษา เล่ม 1-4**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2543. **แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา: เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- จารุวัจน์ สองเมือง และคณะ. 2552. **โครงการวิจัยระบบและกลไกประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม**. โครงการความร่วมมือทางวิชาการเพื่อการพัฒนาการศึกษาจังหวัดชายแดนใต้ (สคศต.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- จำรัส นองมาก. 2544. **ปฏิบัติการประกันคุณภาพการศึกษา**. ม.ป.ท.
- ซ่อ สันธณพิพัฒน์. 2547. “การศึกษาาระดับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของชุมชน ในเขตบริหารของสถานศึกษาสังกัดเทศบาลสุพรรณบุรี”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ชาگیرีน สุมาลี. ม.ป.ป.. **มองการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามผ่านอิสลามานุวัจน์**. สืบค้นออนไลน์จาก <http://www.gotoknow.org/posts/117057> สืบค้นเมื่อ : 22 มิถุนายน 2555.
- ชาติชาย พิมพ์ไสย. 2543. “ศึกษาการดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณัฐลักษณ์ ศรีมีชัย. 2547. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษานอกระบบโรงเรียน) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2545. **การวิจัยเบื้องต้นฉบับปรับปรุงใหม่**. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิชย์.
- พงศ์วัช วิวัณ. 2546. “ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงานและลักษณะทางจิตที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษา”. ผลงานวิจัยที่นำเสนอผลงานในที่ประชุม ณ ศูนย์ประชุมสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์. กรุงเทพมหานคร.
- ราชกิจจานุเบกษา. 2542. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542**. เล่มที่ 116 ตอนที่ 74ก, หน้า 24-26.
- วรภรณ์ วงศ์ใหญ่. 2540. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิรุฬห์ แสงงาม. 2543. “การประกันคุณภาพเพื่อรับรองมาตรฐานของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในจังหวัดปัตตานี”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ศรีเพ็ญ ปุรุเขตต์. 2546. “กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ลัยยิด อบูล อะฮฺลา เมาดูตีย. 2547. **เคล็ดลับแห่งความสำเร็จ**. แปลโดย อุมัร อับดุลอะซีซ รัตนวิทย์ และมุฮัมมัด ศิรอญุดดีน นวนมี. สงขลา: สำนักพิมพ์อาลีฟาณีย์.

สุดใจ ศรีโนบ้าน. 2548. “กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

อะลี อับดุลหะลิม มะฮฺมุด. 2555. **6 ขั้นตอนสู่ความเป็นพี่น้องในอิสลาม**. แปลโดย สมบูรณ์ สืบสุข. เพชรบุรี: สำนักพิมพ์อัลอิหฺซาน.

อาทร คะโยธา. 2548. “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.